

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

Кафедра податків і фіскальної політики

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«Податок як елемент фінансового господарства держави:
соціально-економічна сутність та функції»**

Виконала студентка групи ФО-41

Поглод Мар'яна Ігорівна

Науковий керівник: Іванова А.М.

ТЕРНОПІЛЬ – 2017

Зміст:

Вступ.....	3
1. Економічний зміст і функції податків.....	7
2. Аналіз динаміки та структури податкових надходжень в Україні...15	
3. Вектори удосконалення фіскальної та регулюючої ролі податків...25	
Висновки.....	33
Додатки	35
Список використаної літератури.....	39

Вступ

Постановка проблеми: Вагому роль у формуванні доходної частини зведеного бюджету України відіграють податки. За їх допомогою забезпечуються надходження у центральний та місцеві бюджети. Податки є складною і надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. Саме вони є одним із основних засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Без податків не може існувати держава, власне, їх виникнення пов'язують із виникненням держави. Відсутність податків паралізує фінансову систему держави в цілому, робить її неієздатною і в кінцевому підсумку – позбавленою будь-якого сенсу.

Із плином часу податки стають не лише головним елементом наповнення державного бюджету, але і важливим джерелом радикальних змін, адже виконують роль фінансового регулятора економіки.

Для України актуальними є проблеми, пов'язані з функціонуванням податків на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях. Вітчизняна практика показує, що численні реформи у сфері оподаткування не сприяли вирішенню ключових проблем справляння податків. Ці проблеми полягають у: нерівномірності розподілу податкового навантаження між платниками і носіями податків, факторами виробництва; ухиленні та уникненні оподаткування; переобтяженні податкової системи різними преференціями; множинності й нестабільності податкового законодавства та ін. Це спотворює конкурентне середовище у країні, знижує стимули до виробничої активності суб'єктів господарювання і негативно позначається на фіскальній достатності держави. Водночас активна участь України в євроінтеграційних процесах зумовлює необхідність адаптації її податкової системи до умов Євросоюзу [5].

Актуальність теми. В даний час теоретичний потенціал податку як економічної категорії реалізує сама система оподаткування, якій і властиві певні функції. Функції будь-якої економічної категорії повинні розкривати її сутнісні властивості і внутрішній зміст, а також висловлювати суспільне призначення.

Ефективне функціонування будь-якої держави передбачає необхідність акумулювання коштів до державного та місцевих бюджетів. В сучасних умовах господарювання вагомим джерелом формування дохідної частини як державного, так і місцевих бюджетів є податки, адже забезпечують понад 75% доходів до зведеного бюджету країни. Податки – найефективніший інструмент впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, зростання суспільного добробуту населення. Податкові надходження до бюджету – це злагоджена взаємодія усіх елементів системи, функціонування яких характеризує стан, розвиток податкової системи загалом, зміну в динаміці під впливом зовнішніх факторів. За допомогою податків частина грошових доходів підприємств, установ, організацій та населення стягується до бюджету забезпечуючи при цьому виконання державою економічних та соціальних завдань.

Ефективне функціонування податкової системи в цілому можливе лише за умови, що всі складники діють і взаємодіють у межах свого функціонального призначення та пов'язані між собою. Кожна з них вносить свою вагому частку в характеристику цілого. Система податкових надходжень є складною, доступною системою, на яку впливають внутрішні та зовнішні фактори, тому шляхи удосконалення податкової системи з метою підвищення фіскальної функції податків повинні коригуватися, коли економіка країни знаходиться в умовах нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Питання податків та оподаткування багатогранні, тому над їх вирішенням працювало не одне покоління науковців, починаючи з А. Сміта, Ж. Сімонді, Д. Рікардо, та закінчуючи сучасниками, що зробили значний внесок у дослідження питання формування системи оподаткування України. Серед них: В. Л. Андрущенко [1], В. А. Валігура [5], В. П. Гмиря [6], Т. Е. Городецька [7], І. М. Макарчук [15], О. Є. Нездойминога [17], В. Є. Родіонов [19], С. М. Свешніков [21], Ю. І. Турянський [23], та інші. Проте можна сказати, що це питання є недостатньо

дослідженим та обґрунтованим із врахуванням сучасних умов ринкової економіки.

Мета курсової роботи – визначення економічної сутності податків в сучасних умовах господарювання, виявленні їх основних функцій та впливу на формування бюджетної політики держави[14], провести класифікацію податків за різними ознаками, проаналізувати структуру та динаміку податкових надходжень, визначити перспективи розвитку податків в Україні.

Постановка завдання. Під цілями дослідження слід розуміти обґрунтування економічного змісту податків, їх ролі, аналіз сучасного стану податкової системи України. Розкриттю цілей відповідає детальне дослідження таких основних завдань:

1. обґрунтувати та розмежувати основні функції, що виконують податки;
2. розглянути класифікацію податків;
3. розкрити сутність та склад доходів державного бюджету України;
4. здійснити структурно-динамічний аналіз податкових надходжень зведеного бюджету України;
5. дослідити можливості удосконалення оподаткування в Україні.

Об'єктом дослідження є податок як соціально-економічна категорія.

Предметом дослідження стали функції податків, економічні відносини між державою та суб'єктами господарювання – платниками податків (юридичними і фізичними особами), що виникають у процесі адміністрування податків в результаті яких наповнюється дохідна частина бюджету та вектори удосконалення податків в Україні.

Методологія проведення роботи. Робота виконана за результатами дослідження сучасних наукових поглядів на суть податку як соціально-економічної категорії, сутності податкових надходжень як інструменту державного регулювання макро- та мікроекономічних процесів у країні, наведено динаміку та структуру формування доходів зведеного, державного та

місцевих бюджетів в Україні впродовж 2014 - 2016 рр. та вектори розвитку оподаткування в Україні[15].

Методи дослідження. Історичний, порівняння, аналіз. Історичний метод дослідження дав можливість глибше зрозуміти суть податку як соціально-економічної категорії, адже заснований на вивченні виникнення та розвитку об'єкта (в моєму випадку – податку). Метод порівняння допоміг виявити позитивну динаміку податкових надходжень до бюджету України. За допомогою аналізу було розділено податки на види.

Інформаційну базу дослідження складають: навчальна література, нормативно-правові акти України, статистичні матеріали, дані Державної казначейської та Державної фіскальної служб України, публікації у періодичних виданнях та дисертації.

Структура та обсяг роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох частин, висновків, додатків і переліку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 42 сторінки, з яких 36 сторінок основного тексту, та містить 2 рисунки, 5 таблиць.

1. Економічний зміст і функції податків.

Вивчення економічної природи податків, дослідження їх суті і функцій пройшло досить складний шлях. Американський економіст Е. Селігман (1861-1939 рр.) вважав, що спершу податки розглядались як дарунок урядові, згодом стали результатом прохання уряду, наданням допомоги, пожертвою. Але лише з середини XVII століття податки набули статусу постійного джерела доходу держави. З цього часу податки стали обов'язковим внеском, примусовим платежем – визначеним урядом, встановленим законодавчо.

Відомий політичний діяч Північної Америки Б. Франклін (1706-1790рр.) з цього приводу стверджував, що «платити податки і вмерти повинен кожен» [1]. Результатом сплати податків завжди було зменшення доходів їх власника, саме тому існувала необхідність в теоретичному обґрунтуванні важливості податків.

Найдавнішими представниками класичної школи вважають англійських економістів А. Сміта (1723-1790рр.) і Д. Рікардо (1772 1823рр.). Саме вони вперше дослідили та обґрунтували питання економічної природи податків та їхнього зв'язку з послугами, які надає держава, визначали, що податок – це плата за послуги держави. А. Сміт порівнював витрати уряду з управління державою з витратами з управління майном. В той же час французький дослідник, філософ Монтеск'є (1689-1755рр.) розглядав податок «як частину, яку кожний громадянин віддає зі свого майна для того, щоб забезпечити охорону тієї частини, що залишається, аби використати її з більшим задоволенням». Це трактування податків було визнано більшістю дослідників того часу та стало стартом для появи різних напрямів у економічній теорії податків. Наразі головним стало положення про те, що податки – плата за надані державою неподільні суспільні послуги [1].

Таку теорію підтримували і розвивали французький економіст Ж.-Б. Сей (1767-1832), англійський економіст Д. Мілль (1806-1873рр.), шведський економіст К. Вікс (1851-1925рр.), американський економіст П. Самуельсон (1915-2009рр.) та італійський політик Ф. Нітті (1868-1953). Так, Д. Мілль зазначав, що податок є платою з боку виробництва за сприятливі умови

господарювання. Ф. Нітті стверджував, що в державі є неподільні суспільні послуги, такі як: внутрішній спокій, зовнішня безпека, охорона здоров'я, правосуддя, охорона території, тощо. Плата за ці послуги здійснюється населенням у формі податків. Таким чином, відбувається певна трансформація від розуміння податку як принципово обов'язкового платежу державі до розуміння його як усвідомленої необхідності [1].

У наукових дослідженнях економічної теорії податків сформувалося два системних підходи до обґрунтування категорії «податок»:

1. перший ґрунтується на визнанні необхідної обов'язковості податків і податкових платежів;
2. другий, як напрям фіскальної теорії, визначається як громадянський обов'язок на відміну від розуміння податку як примусу законослухняних платників цього обов'язку [1].

Наприкінці 80-х років ХХ ст. американськими вченими М. Бернсом, Г. Стайном та А. Леффером була сформована теорія економіки, яка розглядала податки в якості одного з чинників економічного розвитку і регулювання

В сучасній економіці податки займають особливе місце і мають величезне значення для її розвитку [17]. У більшості сучасних економічних видань категорія «податки» трактується як обов'язкові, встановлені державою платежі, що стягуються в установленому законом порядку для формування державних цільових фондів і спрямовуються на фінансування державою її функцій.

Соціально-економічна природа податків наділена внутрішньою протилежністю. З одного боку податки є невід'ємним елементом економічної системи, без якої вона не може функціонувати, а з іншого – причиною соціально-економічних потрясінь. Тому серед дослідників немає одностайності щодо змісту категорії, її місця і ролі в соціально-економічному житті суспільства. Науковці вважають, що суспільне призначення податків найбільш повно розкривається у виконуваних ними функціях [23].

Серед економістів не існує єдиного підходу до класифікації функцій податків. Однак традиційна економічна теорія виділяє таких дві функції:

фіскальну (з лат. *fiscus* – державна казна) та регулюючу. Однак у сучасних дослідників існують доповнення списку поглибленими функціями, такими як контрольна, розподільча та стимулююча [16].

Фіскальну функцію трактують як розподіл і перерозподіл сукупного суспільного продукту на користь держави шляхом примусового вилучення грошових коштів у платника. Вона забезпечує отримання та акумулювання податкових платежів та тим самим формує основну дохідну частину бюджету, забезпечуючи виконання державою соціально-економічних завдань. З огляду на цю функцію держава повинна отримувати не просто достатньо податків, але головне – надійних [6].

З огляду на цю функцію, податки повинні відповідати таким вимогам, як:

1. рівнонапруженість – податки повинні надходити до бюджету в однаковій кількості протягом року;
2. стабільність – гарантія того, що усі податкові надходження обов’язково і в повному обсязі будуть зараховані до відповідного бюджету;
3. рівномірність – податки повинні рівномірно надходити по всіх територіальних рівнях.

З підвищенням ролі держави зростає значення регулюючої функції податків. Ця функція реалізується через вплив податків на різні сторони діяльності суб’єктів господарювання. Регулююча функція передбачає надання пільг з оподаткування окремим галузям та виробникам, враховуючи їх перспективи, діяльність, рівень прибутковості та інше. Дана функція знаходить своє виявлення у диференціації умов оподаткування. Стягуючи податки, держава завжди впливає на поведінку економічних суб’єктів – фізичних і юридичних осіб. Держава може встановлювати різні умови оподаткування для різних категорій платників, для здійснення одних і тих самих видів діяльності на окремих територіях. Конкретні умови оподаткування можуть або сприяти, або перешкоджати концентрації виробництва і капіталу [6].

Регулююча функція податків реалізовується за допомогою таких інструментів:

1. визначення об'єкта оподаткування;
2. визначення джерел сплати податку;
3. встановлення ставок податків;
4. встановлення терміну сплати податку;
5. надання податкових пільг;
6. встановлення штрафних санкцій за порушення податкового законодавства.

Сучасні науковці у своїх працях відзначають також розподільну (або соціальну) функцію. Під нею розуміється перерозподіл суспільних доходів між різними категоріями населення з метою згладжування нерівності між ними. Досягається це шляхом надання субсидій або безкоштовних державних послуг в сфері освіти чи охорони здоров'я більш незахищеним категоріям громадян, а також за рахунок накладення податкового тягара на більш забезпечені категорії громадян [6].

Контрольна функція забезпечує контроль здійснення фінансово-господарської діяльності організацій і громадян за допомогою податків та допомагає оцінити ефективність податкової системи держави [17]. Вона розкривається в тому, що в результаті розподілу і перерозподілу ВВП податки є сигналізатором якісних і кількісних пропорцій, які складаються в соціально-економічному житті суспільства. Це створює можливості для використання податків як засобів контролю. Функцію контролю здійснюють податкові органи [1].

Сутність стимулюючої (заохочувальної) функції податків полягає у тому, що порядок оподаткування може відбивати визнання державою особливих заслуг визначених категорій громадян перед суспільством, надання податкових пільг. Однак, ця функція являє собою просте пристосування податкових механізмів з метою реалізації соціальної політики держави і є швидше супутньою, ніж ведучою. Можна погодитись з цією думкою, вважаючи що

додаткове стимулювання підприємництва може позитивно вплинути на його розвиток [14].

В умовах переходу до ринкової економіки особливої актуальності набувають дослідження концептуальних засад природи податку як соціально-економічної категорії [1].

В економічній теорії податок характеризують як специфічну форму економічних відносин держави і суб'єктів господарювання, різних груп населення і фактично усіх членів суспільства з приводу обов'язкового перерозподілу валового внутрішнього продукту, національного багатства в територіальному та галузевому аспектах, а також між різними соціальними групами з метою формування державних фінансових фондів. Цей перерозподіл згладжує вади ринкового саморегулювання, створює додаткові стимули для ділової та інвестиційної активності, мотивації праці, підтримання рівня зайнятості. Специфіка таких взаємовідносин полягає в тому, що держава є визначальною діючою особою, а платник податку – виконавцем вимог держави. Стягнення податку виступає одностороннім процесом і має безвідплатний та обов'язковий характер для конкретного платника. Відтак податкові відносини мають односторонню конкретну спрямованість від платника до держави. Повернення ж виплат від держави до конкретного платника, як зворотний рух, не пов'язане з сутністю цих відносин. Стягнення державою на користь суспільства певної частки вартості валового продукту у вигляді обов'язкового внеску становить сутність податку.

Виходячи із вищезазначеного, категорію «податок» варто розглядати не тільки з економічної, але і з суспільно-соціальної точки зору, оскільки процес стягнення податків пов'язаний із соціальним статусом (рівнем добробуту) конкретних платників податків. Так, сплачуючи податки, реальні доходи платника зменшуються, але отримуючи натомість від держави суспільні блага його реальний добробут покращується. Отже, суспільна ціна податків вимірюється втратою частини власного прибутку конкретного платника

податків яку через бюджет держава перерозподіляє між всіма членами суспільства [1].

На нашу думку, можна погодитись з таким визначенням економічної сутності податків, яке наводить у своїх роз'ясненнях ДФС: «податки є обов'язковими платежами, що вилучаються державою з доходів юридичних чи фізичних осіб до відповідного бюджету для фінансування витрат держави, передбачених її Конституцією та іншими законодавчими актами. Це одна з форм вирівнювання доходів юридичних і фізичних осіб з метою досягнення соціальної справедливості й економічного розвитку. Вилучаючи частину доходів підприємців і громадян, держава гарантує їх ефективніше використання для задоволення потреб суспільства в цілому і досягнення зростання добробуту».

Щоб точніше зрозуміти природу податку варто визначити основні елементи, які зумовлюють зміст даного податку (див. додаток А) [16].

Додатковими елементами системи оподаткування є:

1. Норма оподаткування – відношення податкових надходжень до податкової бази.
2. Податковий борг – це величина сум податку, які не були внесені у встановлений термін, а також штрафні санкції за порушення терміну сплати податку.
3. Податкова застава – це матеріальне або майнове забезпечення непогашеного вчасно податкового зобов'язання.
4. Податкові канікули – відстрочення на певний період належних до сплати сум податків або повне звільнення від сплати податку протягом певного періоду.
5. Податкове право – сукупність правових норм, що регулюють відносини в галузі податків.
6. Джерело сплати податку – фонд, із якого сплачується податок (податок може сплачуватись із доходу, отриманого в різних формах, майна чи капіталу).

7. Податкова декларація, розрахунок – документ, який подається платником податків (у тому числі відокремленим підрозділом у випадках, визначених ПКУ) контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

8. Податковий кредит – негайне відтермінування податку, який належить до сплати (полягає в перенесенні терміну сплати податку на користь платника, тобто платник податку може користуватися коштами, які потрібно зарахувати до бюджету).

9. Податковий тиск – відношення загальної суми податкових зборів до сукупного національного продукту.

10. Податкове розслідування – виявлення і розслідування фактів ухилення від оподаткування шляхом приховування доходів та інших об'єктів оподаткування.

11. Ухилення від сплати податків – дії платників податків, спрямовані на несплату податків шляхом зниження доходу чи оцінки майна або повного приховування їх [1].

Податкова система України має певну структуру, основу якої становить визначена та законодавчо затверджена класифікація податків (див. додаток Б) [17].

Отож, податки пройшли тривалу еволюцію розвитку від безсистемних платежів у натуральній формі до постійного і вагомого джерела державних доходів. Найбільшого розвитку податки досягають в сучасних умовах змішаної економіки, адже тут вони не лише відіграють провідну роль у системі фінансових відносин, а й згладжують вади ринкового саморегулювання. Податки є незамінним джерелом формування доходів бюджету держави та багатофункціональним інструментом перерозподілу ВВП з метою соціального забезпечення громадян і досягнення стійкого економічного зростання.

Використовуючи такий інструмент, держава повинна оптимально враховувати інтереси трьох сторін: держави; платників податку; конкретних громадян.

Кожен податок є не лише носієм фіскальних відносин, а й виконує певну регулюючу і контрольну функції. Важливою характеристикою податкової системи є структура податкових платежів. В узагальненому вигляді всі податки можна згрупувати за типовими ознаками, здійснивши їх наукову класифікацію за формами (прямі і непрямі), за рівнем державних структур, о встановлюють податки (загальнодержавні і місцеві), за джерелами сплати (від доходів, споживання, майна), за способом стягнення (розкладні й окладні), тощо.

Від співвідношення тих чи інших податків залежить не лише рівень економічного розвитку країни і кожного суб'єкта господарювання зокрема, а й можливість виконання державою покладених на неї завдань. Потенціал фіскальної політики значною мірою визначається рівнем податкової культури, факторами формування якої є стан правового поля та правова свідомість громадян, рівень фіскального навантаження і оподатковувана база. Такі реалії потребують зосередження подальших досліджень саме у цих напрямках [23].

Отже, з'ясувавши визначення сутності податків та єдності їх функцій, впливає важливий у теоретичному плані висновок про те, що специфічне суспільне призначення податків знаходить своє вираження не в існуванні кожної функції окремо, а лише в їх єдності [14].

2. Аналіз динаміки та структури податкових надходжень в Україні

В ринкових умовах господарювання податкові надходження до державного та місцевих бюджетів є необхідною умовою виконання державою своїх функцій та основною структуроутворюючою компонентою дохідної частини бюджетів [22].

Поряд із цим бюджет країни займає провідне місце у процесі реалізації механізму регулювання економіки. Важливим завданням є досягнення раціонального рівня централізації фінансових ресурсів, адже негативні наслідки для економіки спричиняють як нестача коштів у державній казні, так і їх надмірна концентрація [3].

Доходи бюджету служать фінансовою базою діяльності держави, вони виражають економічні відносини які виникають у держави з юридичними і фізичними особами у процесі формування бюджетного фонду країни. Доходи бюджету - це усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній, безоплатній основі, справляння яких передбачено законодавством України [15].

Податкові надходження займають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджету. Податки є основним інструментом реалізації розподільної функції фінансів і одним з головних каналів поповнення дохідної частини бюджету.

Сучасний стан економіки нашої держави зазнає впливу та вимагає реалізації ефективної податкової політики, постійного планування та контролю за податковими надходженнями до зведеного та державного бюджетів України. Неefективне проведення податкової політики зумовлює нестачу коштів у дохідній частині державного бюджету, що в свою чергу, породжує бюджетний дефіцит та є основною причиною того, що держава живе в борг. Вирішення проблеми недоотримання податкових надходжень допоможе вирішити не тільки проблему бюджетного дефіциту, а й дасть змогу вчасно здійснювати виплати за державним внутрішнім та зовнішнім боргом за рахунок цих коштів, а не за рахунок отримання нових кредитів та нарощення заборгованості [19]. В останні роки дефіцит державного бюджету України зростає значними темпами,

а саме: у 2013 році дефіцит зріс з 53,4 млрд. грн. до 64,7 млрд. грн. У 2014 році розмір дефіциту становив 78 млрд., що на 13,3 млрд. грн. більше ніж у попередньому році [15].

До факторів, які впливають на обсяг податкових надходжень до бюджету, відносять макроекономічні чинники, які змінюються з кожним роком: розмір ВВП, структура платіжного балансу, законодавча база. Крім цього, на обсяг податкових надходжень до бюджету впливають і мікроекономічні чинники: вибір підприємствами виду свого оподаткування, наявність у підприємств податкових пільг, рівень прибутковості суб'єктів господарювання, розмір їх валового доходу, витрати на оплату праці в структурі собівартості продукції підприємства, середньооблікова чисельність працюючих, ефективність податкового менеджменту підприємств тощо.

Податкові доходи бюджету визначаються також і суттю податкової політики, яку проводить держава на конкретному етапі її розвитку, адже податки є фактором впливу на економічну діяльність підприємств, держави, вони можуть змінювати структуру діяльності окремих підприємств, структуру галузей економіки, структуру національної економіки загалом. Зокрема податки можуть бути застосовані для вирівнювання доходів громадян та забезпечення певного рівня соціальної рівності, сприяти створенню нових робочих місць через надання преференцій розвитку малого бізнесу та індивідуального підприємництва, бути інструментом стримування інфляції, а також бути регулятором експортно-імпортних операцій. При будь-якій домінуючій податковій політиці її важливою складовою завжди є фіскальна складова, яка відповідає за наповнюваність бюджету для здійснення державою своїх конституційних функцій. Держава повинна гарантовано мати певний обсяг фінансових ресурсів для здійснення зовнішньої оборони, наведення внутрішнього порядку, що відповідає її конституції, забезпечення функціонування державного управління, системи освіти та охорони здоров'я.

Фактори, що впливають на обсяг податкових надходжень до бюджету, у їх взаємозв'язках приведено у додатку В. Усвідомлення зазначених факторів

має важливе значення, оскільки вони визначають політику оподаткування суб'єктів господарської діяльності, домогосподарств, і, отже, є орієнтирами для всіх суб'єктів економіки, фінансових менеджерів для формування і здійснення своєї податкової стратегії [7].

Таблиця 2.1.

Динаміка доходів Зведеного бюджету України (2014-2016рр)

Вид Надходжень	Роки: 2014		2015		2016	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Податкові надходження	367 511 931,1	80,6	507 635 899,7	77,9	650 781 678,6	83,1
Неподаткові надходження	80 612 762,7	17,7	140 154 438,7	21,5	125 502 878,2	16,0
Доходи від операцій з капіталом	2 015 788,1	0,4	1 799 540,0	0,3	1 593 951,2	0,2
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	5 382 954,8	1,2	1 882 174,3	0,3	4 198 203,0	0,6
Цільові фонди	543 886,8	0,1	558 941,7	0,1	782 773,9	0,1
Всього доходів	456 067 323,5	100	652 030 994,4	100	782 859 485,0	100

Побудовано на основі даних Державної Казначейської служби України [9]

Аналізуючи динаміку доходів зведеного бюджету (табл. 2.1.), у 2015 році спостерігається зменшення частки податкових надходжень на 2,7% у порівнянні з 2014, хоча їх сума зросла на 140,1 млрд. грн. Зміни у сегменті пов'язані, в основному, з падінням надходжень податку на прибуток підприємств та внутрішнього ПДВ. Також це можна пояснити суттєвим зростанням частки неподаткових надходжень у структурі доходів зведеного бюджету на 2015 рік. У 2016 році відбулося зростання частки податкових надходжень на 143,2 млрд. грн. (5,2%).

Таблиця 2.2.

Динаміка доходів Державного бюджету України (2014-2016рр)

Вид Надходжень	Роки: 2014		2015		2016	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Податкові надходження	280 178 261,5	78,5	409 417 539,2	76,6	503 879 432,8	81,8
Неподаткові надходження	68 355 242,5	19,1	120 006 485,4	22,4	103 643 682,4	16,8

Продовження таблиці 2.2.

Доходи від операцій з капіталом	888 099,0	0,2	171 402,9	0,03	191 464,0	0,03
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	5 382 954,8	1,5	1 800 319,7	0,3	4 109 357,8	0,7
Цільові фонди	161 690,7	0,1	155 017,0	0,03	287 702,1	0,05
Разом доходів	354 966 248,4	99,4	531 550 764,1	99,4	612 111 639,1	99,3
Офіційні трансферти	2 117 995,2	0,6	3 144 048,1	0,6	4 171 580,5	
Всього доходів	357 084 243,7	100	534 694 812,2	100	616 283 219,6	100

Побудовано на основі даних Державної Казначейської служби України [9].

У 2015 році до державного бюджету (табл.2.2.) надійшло 409,4 млрд. грн. податкових надходжень, що на 129,2 млрд. грн. більше відповідного показника минулого року. Протягом періоду, що аналізується зросли надходження з усіх податкових джерел за винятком податку на прибуток підприємств.

У 2016 році відбулося нарощення податкової складової на 5,2% у порівнянні з 2015 роком. Суттєво зросли надходження податку на додану вартість та податку на доходи фізичних осіб, що відображає зростання рівня заробітних плат у номінальному виразі. Також продемонстрували зростання податок на прибуток підприємств та акцизний збір. Також у 2016 році відбулося зменшення неподаткових надходжень на 5,6 відсоткових пунктів.

Таблиця 2.3.

Динаміка доходів Місцевих бюджетів України (2014-2016рр)

Вид Надходжень	Роки:		2014		2015		2016	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Податкові надходження	87 333 669,7	37,7	98 218 360,5	33,4	146 902 245,8	40,1		
Неподаткові надходження	12 257 520,2	5,3	20 147 953,3	6,8	21 859 195,8	6,0		
Доходи від операцій з капіталом	1 127 689,1	0,5	1 628 137,1	0,6	1 402 487,3	0,4		
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	-	-	81 854,6	0,03	88 845,2	0,02		
Цільові фонди	382 196,1	0,2	403 924,7	0,1	495 071,8	0,1		
Разом доходів	101 101 075,1	43,6	120 480 230,3	40,9	170 747 845,8	46,6		
Офіційні трансферти від органів державного управління	130 600 936,4	56,4	173 979 997,7	59,1	195 395 273,6	53,4		
Всього доходів	231 702 011,5	100	294 460 228,0	100	366 143 119,5	100		

Побудовано на основі даних Державної Казначейської служби України [9].

Місцеві бюджети можна вважати основним інструментом, за допомогою якого місцеві влади реалізують на практиці програму соціально-економічного розвитку регіону. Починаючи з 2010 р. формування дохідної частини місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України, який чітко закріпив основні дохідні джерела органів місцевого самоврядування і поділив їх на чотири розділи: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; офіційні трансферти. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів від 2015 р. базується на нових законах та реформах. Урядовий закон про бюджетну децентралізацію запровадив альтернативні шляхи збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, зокрема, уряд передав місцевим бюджетам: 10% податку на прибуток підприємств; 100% державного мита; 80% екологічного податку (при цьому 55% направляються в обласні бюджети, а 25% – до районних бюджетів і бюджетів міст обласного значення); акцизний податок від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу; 25% плати за надра; місцеві збори (податок на нерухомість з включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна, єдиний податок); податок на майно («розкішні» автомобілі) податок на прибуток комунальних підприємств, інші податки. 75% податку на доходи фізичних осіб (60% податку отримують бюджети міст обласного значення та районів; 15% – обласні бюджети); 40% – бюджет м. Києва [11]. При цьому, втративши стабільне джерело надходжень, місцеві бюджети отримують натомість доходи, надходження яких є менш прогнозованими та залежними від дій органів місцевого самоврядування [20]. Отож, розглянемо детальніше динаміку доходів місцевих бюджетів: у 2014 році податкові надходження складають 37,7% доходів місцевих бюджетів, і їх обсяг становить 87,3 млрд. грн. У 2015 році до місцевих бюджетів надійшло 98,2 млрд. грн. податкових надходжень, що на 10,9 млрд. грн. більше ніж у минулому році, хоч і частка податкових надходжень у структурі усіх доходів місцевого бюджету скоротилась на 4,3%. На сам перед це пов'язано із досить

суттєвим зростанням суми офіційних трансфертів (на 43 379 061,3 тис. грн.). У 2016 році податкові надходження поповнили місцеві бюджети на 146,9 млрд. грн., що на 48,7 млрд. грн. більше ніж у 2015 році. У 2016 році частка податкових надходжень у структурі усіх доходів місцевих бюджетів становить 40,1%, що у порівнянні з 2015 роком на 6,7% більше. Варто зазначити, що у даних за 2014 рік враховано дані бюджетної звітності Автономної Республіки Крим та м. Севастополь за I квартал 2014 року. З 2015 року скасовано збір за першу реєстрацію транспортного засобу, натомість введено транспортний податок з фізичних та юридичних осіб, також з 2015 року до місцевих податків включаються земельний податок та орендна плата [4].

З огляду на вагомість податкових надходжень у доходах бюджету важливо детально проаналізувати структуру і динаміку основних статей податкових надходжень зведеного, державного та місцевих бюджетів (див. додаток Г).

У структурі доходів Державного бюджету України у 2015 році частка податкових надходжень становить 76,6 % загального обсягу надходжень (табл.2.1.). Серед податкових надходжень у 2015 році найбільшу питому вагу мали податок на додану вартість – 43,6 %, акцизний податок – 15,4 %, податок, збір на доходи фізичних осіб – 11 %, рентна плата за користування надрами – 9 %, ввізне мито – 9,7 % та податок на прибуток підприємств – 8,5 %.

У порівнянні з 2014 роком, у 2015-му найбільшими темпами зростали такі надходження до державного бюджету: податок та збір з доходів фізичних осіб – у 3,6 рази (або на 32416,2 млн. грн.), податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 29,3 % (збільшення на 31479,3 млн. грн.), ввізне мито – у 3,2 рази (або на 27492,4 млн. грн.), податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (збір) – на 31,9 % (збільшення на 26137,9 млн. грн.), рентна плата за користування надрами – у 2 рази (або на 18790,5 млн. грн.), акцизний податок – на 40,4 % (або на 18169,8 млн. грн.).

Зростання надходжень податку та збору з доходів фізичних осіб пов'язане із тим, що відповідно до пункту 1 частини другої ст. 29 Бюджетного кодексу

України з 2015 року до державного бюджету зараховується 60 % податку на доходи фізичних осіб що сплачується на території міста Києва (у 2014 році – 50 %) та 25 % – на відповідній території України (крім території міст Києва та Севастополя) (у 2014 році – 0 %).

Також слід зазначити, що сплату військового збору та оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів тощо, було введено з серпня 2014 року, за 2015 рік надходження з даного джерела становили:

1. військовий збір – 9154,0 млн. грн.;
2. податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів 8218,0 млн. грн.;
3. оподаткування суми пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, якщо їх розмір перевищує 3 мінімальні заробітні плати на місяць, – у частині такого перевищення 381,9млн. грн.

У зв'язку із змінами податкового законодавства у 2014 році, змінились надходження деяких бюджетоутворюючих податків та зборів до державного бюджету у 2015 році. Так, порівнюючи показники 2015 року з відповідними показниками 2014 року, спостерігається зниження надходжень: податку на прибуток підприємств – на 12,9% (або на 5165,6 млн. грн.), екологічного податку – на 69,4 % (або на 2509,1 млн. грн.).

У структурі доходів Державного бюджету України у 2016 році частка податкових надходжень становить 81,8% (+5,2 в.п. до 2015 року) загального обсягу надходжень (табл.2.2).

Найбільшу питому вагу у структурі податкових надходжень державного бюджету у 2016 році мали податок на додану вартість – 46,7 %, акцизний податок – 17,9%, податок та збір на доходи фізичних осіб – 11,9%, податок на прибуток підприємств – 10,8%, рентна плата за користування надрами – 7,9% та ввізне мито – 4,0 %.

У 2016 році покращилось адміністрування податку з використанням системи електронного адміністрування податку на додану вартість, і це стало поштовхом для зростання надходжень ПДВ.

Результатом підвищення специфічних ставок акцизного податку у 2016 році (відповідно до Закону України від 24 грудня 2015 року № 909 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році») стало збільшення надходжень акцизного податку до державного бюджету, зокрема:

1. на тютюнові вироби на 40 %;
2. на пальне на 13 %.

Водночас на надходження акцизного податку позитивно вплинуло запровадження у 2016 році системи електронного адміністрування реалізації пального. Ще одним поштовхом для збільшення надходжень акцизного податку до державного бюджету у 2016 році стало зростання на 16,8 % середньорічного курсу гривні до євро, оскільки ставки акцизного податку на нафтопродукти та транспортні засоби визначені у євро.

За 2016 рік загальний фонд державного бюджету отримав 59810,5 млн. грн. податку та збору на доходи фізичних осіб, у порівнянні з 2015 роком надходження зросли на 32,7%, або на 14748,5 млн. грн., у зв'язку із тим, що відповідно до Закону України від 24 грудня 2015 року № 909 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» з 01.01.2016 збільшено ставку податку з 15 до 18 %, а також збільшено базу оподаткування в результаті відміни ЄСВ з працівників (3,6 %).

Також слід зазначити, що сплату військового збору та оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів було подовжено, і за 2016 рік надходження з цього джерела становили:

1. військовий збір – 11457,2млн. грн., що на 25,2 %, або на 2303,2 млн. грн. більше ніж у 2015 році;
2. податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів (18% у 2016 у порівнянні з 20 % у 2015 році) –7611,2 млн. грн., що на 7,4 %, або на 606,8 млн. грн. менше ніж у 2015 році;

3. податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України –144,1млн. грн., що на 62,3 %, або на 237,9 млн. грн. менше ніж у 2015 році;

4. надходження до Державного бюджету України податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції становили 20371,0 млн. грн.;

5. у 2016 році надходження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів до місцевих бюджетів до загального фонду зведеного бюджету становило 11628,2млн. грн., або 110,9 % затвердженого місцевими радами показника. Проти 2015 року надходження зросли на 3943,6 млн. грн., або на 51,3 %;

6. екологічного податку до зведеного бюджету надійшло у сумі 4987,4 млн. грн., що становить 165,3 % затвердженого показника на 2016 рік з урахуванням змін. Порівняно з 2015 роком надходження збільшились на 85,3 %, або на 2296,4 млн. грн.;

7. надходження екологічного податку до державного бюджету за 2016 рік становили 1619,2 млн. грн., що на 513,8 млн. грн., або на 46,5 % більше ніж у 2015 році.

Аналіз основних тенденцій формування дохідної частини державного бюджету показав, що існує тенденція прирощення податкових доходів державного бюджету. Однак цей приріст не має твердого підґрунтя у зв'язку з тим, що в Україні протягом останніх років нестабільна економічна ситуація, зокрема недосконала податкова політика. Варто зазначити, що система державного оподаткування повинна не просто залучати частину вартості внутрішнього національного продукту на формування доходів Державного бюджету, але й активно впливати на підвищення ефективності суспільного виробництва, заохочувати окремого виробника, господарюючі суб'єкти до інвестування коштів у різні галузі діяльності.

Таким чином, соціально-економічне значення податків та зборів полягає у формуванні централізованих державних фінансових ресурсів, які

акумулюються у бюджетах різних рівнів і перерозподіляються по витратних статтях відповідно з бюджетним розписом. Тому, існує необхідність принципової зміни орієнтирів фінансової політики в Україні, і насамперед – податкової політики як однієї з її найголовніших складових. Це стосується недопущення зростання податкового навантаження на економіку; створення сприятливих умов для розвитку виробництва, приватного підприємництва, скорочення рівня тінізації капіталу; створення стабільної податкової системи, яка б забезпечувала ефективне функціонування економіки країни.

3. Вектори удосконалення фіскальної та регулюючої ролі податків.

На сучасному етапі розвитку України чільне місце з-поміж ключових проблем економіки посідає питання удосконалення національної системи оподаткування. Насамперед це робиться з метою наповнення бюджету країни та пов'язано із суто фіскальними цілями в умовах перманентного дефіциту фінансових ресурсів у державі. Тому сьогодні залишається відкритим питання вибору податкової політики та побудови справедливої і зрозумілої системи оподаткування [8].

Упродовж розвитку теорії і практики оподаткування людство змогло виправдати у своїй свідомості доцільність функціонування податків, змінивши їхнє розуміння із примусу з боку держави на усвідомлену, об'єктивну необхідність. Але навіть за свідомого розуміння суспільної потреби у податках, до того ж, властивого далеко не всім платникам, є проблеми, пов'язані з їхнім справлянням. Завдяки притаманності податкам соціально-економічних рис вони зачіпають інтереси держави, платників податків та окремих громадян, які отримують суспільні блага. Інтереси перелічених суб'єктів оподаткування є зазвичай протилежними. Держава прагне забезпечити максимум доходів, платники податків – мінімізувати витрати на оподаткування, а громадяни – отримати якомога більше суспільних благ. Розбіжність інтересів суб'єктів оподаткування спонукає державу здійснювати податкову політику, що максимально задовольнятиме потреби всіх сторін оподаткування. Для цього створюють нові форми податків, способи та механізми їх справляння. Разом із цим, поширюється сфера дії податків.

На сучасному етапі розвитку суспільства окреслені проблеми стосуються не тільки внутрішньодержавного оподаткування, а й виходять за межі національних кордонів, впливаючи на зовнішньоекономічну політику держави. Питання, пов'язані з неузгодженістю інтересів учасників податкових взаємовідносин, вирішують, гармонізуючи справляння податків.

Тепер, із поширенням явища міждержавної податкової уніфікації, при здійсненні податкової політики держави необхідно враховувати вплив тенденцій оподаткування міждержавних інтеграційних угруповань.

Для України питання гармонізації оподаткування є особливо важливими. Це пов'язано, насамперед, із тим, що інститут податків у нашій державі виник лише наприкінці ХХ ст. і тому в суспільстві нема високої фіскальної дисципліни. Крім цього, зважаючи на спрямованість зовнішньоінтеграційного вектора України в напрямку Євросоюзу, при формуванні податкової системи потрібно зважати на вимоги зазначеного об'єднання.

Отже, нині в демократичному суспільстві питання доцільності функціонування податку не виникає. Натомість періодично у державі загострюються проблеми як потрібно правильно справляти податки. Дане питання більше стосується не категорії «податок», а поняття «оподаткування», що відрізняється від першої. Якщо категорія «податки» належить до філософського розуміння явища, то поняття «оподаткування» є процесом [5].

Тому податкова політика держави має вирішувати усі ці суперечності, основними з яких є протиріччя:

1. між інтересами платників податків та інтересами держави;
2. між інтересами населення та інтересами суб'єктів господарювання.

Відтак збалансування цих інтересів і є ключовою і основною цілю податкової політики, що реалізується через специфічні ознаки(функції) податків як головного і притаманного лише цьому виду державної політики інструменту впливу держави на соціально-економічні процеси в країні та суспільний розвиток загалом [13].

Водночас вказана стратегічна мета податкової політики одночасно є і цілю удосконалення (принаймні в Україні, оскільки не має жодних підстав вважати, що хоча б часткове збалансування інтересів учасників податкових відносин в сучасній Україні є результатом зважених, узгоджених із усіма суб'єктами податкової політики державно-управлінських рішень). Удосконалення податкової політики потребує вирішення широкого кола

проблем, як суто практичного державно-управлінського. характеру, так і науково теоретичного. Зокрема вона потребує реформування ідеології, пріоритетів діяльності та механізмів реалізації поставлених цілей податкової політики, виражених за допомогою ключових принципів [13].

Крім того, в Україні порушений принцип соціальної справедливості податкової системи, який означає, що рівень податкового тягара має зростати відповідно до зростання доходів платників податків. Склалася протилежна ситуація, за якої бідні верстви населення в структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг податків, ніж заможні. Це обумовлено двома головними чинниками:

1. нераціонально сформованими, з точки зору соціальної справедливості механізмами адміністрування податків що стосується податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість та майнових податків;
2. низькою ефективністю контролю за вірогідністю та повнотою декларування доходів, передусім платників податків з високими доходами.

В результаті порушення принципу соціальної справедливості досить істотно підриває податкову дисципліну платників податків та довіру громадян до державних інституцій. Таким чином, удосконалення податкової політики та податкової системи сприятиме не лише розширенню бази оподаткування, детінізації української економіки, легалізації доходів юридичних та фізичних осіб, але й загальному розвитку виробництва та реструктуризації економіки, що позитивно відобразатиметься на соціальній сфері, яка зорієнтована на державний бюджет, а не на заощадження громадян.

Практика стягнення податків, на наш погляд, вимагає вдосконалення, пошуку оптимальних варіантів елементів побудови податків, а також механізму їх стягнення. Реалізація фінансової політики окремими, неузгодженими методами, які позбавлені стимулюючої функції, не відображає ефективного впливу на процес виробництва та реалізації продукції [14].

На сьогодні головне завдання, що стоїть перед державою – це максимально спростити структуру податкової системи України для забезпечення стабільності податкових надходжень до бюджету [17].

Гармонізувати оподаткування у державі необхідно за допомогою певних інструментів, застосовуючи які, можна встановлювати необхідний рівень оподаткування, розподіляти податкове навантаження, змінювати податкову систему держави відповідно до вимог інтеграційного угруповання. Інструмент – це засіб, спосіб для досягнення чогось.

Інтереси держави і платника податків узгоджують змінюючи величину ставок податку, надаючи податкові пільги, податкові канікули, відстрочуючи та розстрочуючи податкові зобов'язання тощо. Інструментами міждержавної податкової гармонізації служать окремі елементи податкових систем країн, між якими відбувається гармонізація (кількість та види податків, податкове навантаження, ставки податків тощо) [5].

За роки незалежності податкова система України стала потужним джерелом доходів держави, забезпечуючи понад 75% доходів до зведеного бюджету країни. І протягом цього періоду уряд постійно шукає нові шляхи вдосконалення системи оподаткування. На початковому етапі було встановлено високий рівень податкових ставок та високий податковий тягар, але поступово держава перейшла до зменшення податків і оптимізації пільг. Завдяки реформам у Податковому законодавстві за останні кілька років відбувся ряд позитивних перетворень у сфері оподаткування, найвагоміші з них є [10]:

1. Зменшення кількості малоефективних податків і зборів.
2. Спрощення адміністрування податків і зборів через подання звітності в електронному вигляді, зменшення тривалості податкових перевірок, упорядкування кількості та причин таких перевірок.
3. Запроваджено нові штрафи, за невиконання узгодженого податкового повідомлення-рішення, за порушення платниками акцизного податку граничних термінів реєстрації акцизних накладних/розрахунків

коригування до акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних, та інші.

4. Упорядкування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва через диференціацію рівня податкового навантаження для представників малого бізнесу та розширення сфери застосування спрощеного режиму оподаткування.

5. Скорочення та переорієнтація податкових пільг (авіа-, суднобудування, альтернативна енергетика, харчова промисловість і сільське господарство, готельний бізнес, ІТ-сектор) та запровадження податкових канікул на 5 років [18].

Протягом останнього року в Україні триває масштабний процес реформування в усіх суспільних сферах. Існує чимала кількість напрацювань як з боку уряду, так і з боку експертного середовища, які стосуються розробки стратегії реформ. Проте далеко не всі ініціативи є ефективними, тому постає питання про оцінку результативності оголошених ініціатив на предмет забезпечення загальносуспільних інтересів.

Податкова реформа є однією з найбільш очікуваних реформ для бізнесу та інвесторів в Україні. Історія постійних змін до податкового законодавства відходить ще до далеких 90-х. Проте за всі ці роки жодна влада так і не змогла побудувати ефективної податкової системи. Це погіршує розвиток бізнесу в Україні та позиції нашої держави на глобальному економічному ринку та у глобальних економічних рейтингах. На жаль, податкова реформа для України – це вже не процес, який має окреслені часові рамки, а перманентний стан, в якому вона перебуває майже 20 років. Попри прийняття численних законодавчих та інституційних змін податкова система в Україні й далі має низку вад:

1. неоднозначні положення законодавства, що перешкоджають розвитку бізнесу, їх складність, нечіткість та нелогічність;

2. надмірне податкове навантаження на бізнес, висока тінізація економіки;

3. невідповідність окремих норм діючого податкового законодавства вимогам законодавства ЄС;

4. низька ефективність роботи фіскальних органів.

Процес адаптації вітчизняної податкової системи до європейських стандартів має свою динаміку та особливості. В сучасних умовах визначальними напрямками роботи є:

1. поступове наближення рівня оподаткування (на сьогодні частка податкових надходжень у ВВП становить близько 30%) до середнього показника країн ЄС (37,4%), усунення диспропорцій оподаткування мобільних (капітал, праця) та немобільних баз (споживання, природні ресурси, власність), показники фіскальної ефективності непрямого та прямого оподаткування становлять 14% та 9% до ВВП, тобто на рівні відповідних показників більшості країн - «нових» членів ЄС;

2. проведення всеохоплюючих заходів на рівні кожній ланки ДФС України щодо автоматизації процесів оподаткування (електронна звітність, Єдиний реєстр податкових накладних, відшкодування ПДВ тощо), залучення до сплати суб'єктів господарювання всіх категорій уваги, як основного елементу збільшення надходжень, зменшення частки тіньової економіки, яка за оцінками спеціалістів в 1,5-2 рази перевищує середній показник по ЄС, а також протидії корупції;

3. вдосконалення підходів до оподаткування природних ресурсів та акцизного податку: частки цих платежів в загальних податкових надходженнях залишаються незначними (5% та 10% відповідно). На енергоносії (бензин, нафтопродукти, скраплений газ) припадає лише 30% надходжень з акцизного податку, хоча цей показник щороку має тенденцію до збільшення.

4. запровадження податкових пільг як в Канаді та Китаї для компаній, що належать до пріоритетних галузей розвитку економіки України: агропромислового комплексу, машинобудівного комплексу, переробній промисловості тощо, що буде сприяти залученню іноземних інвестицій, стимулювати розвиток науково-технічного прогресу та розвиток економіки в

цілому; запровадження інвестиційного податкового кредиту, що дозволить підприємствам вкладати кошти в нове виробництво, а це в свою чергу, сприятиме появі нових робочих місць та економічному зростанню;

5. кардинально змінити діючу модель оподаткування прибутку підприємств на модель оподаткування виведеного капіталу на кшталт естонської моделі оподаткування прибутку але з урахуванням національної специфіки України. Така кардинальна зміна моделі оподаткування прибутку підприємств повинна дозволити вирішити проблему розрахунку об'єкта оподаткування, посилити регулюючу функцію податку на прибуток та в цілому перезапустити економіку;

6. у разі, якщо діюча модель оподаткування прибутку підприємств буде функціонувати й надалі, то пропонується перейти від нейтральної ставки податку на прибуток до регресивної, сутність якої полягає у тому що при збільшенні об'єкта оподаткування, ставка податку зменшується. За допомогою регресивного оподаткування прибутку підприємств можна поступово вивести прибутки підприємств з тіні, бо це для них стане своєрідним стимулом – заробляй більше, а плати менше. Також, регресивні ставки податку на прибуток здійснюють своєрідний захист економіки від впливу негативних наслідків криз та зменшують податковий тягар на підприємства [2];

7. подальше удосконалення адміністрування для зменшення вимивання обігових коштів підприємств, зокрема збільшення овердрафту тощо;

8. для посилення боротьби із тіньовим сектором варто запровадити електронну акцизну марку та автоматизовану систему контролю за обігом підакцизних товарів, направити частину акцизного податку на фінансування програм охорони здоров'я, підвищити екологічну спрямованість акцизного податку, запровадити мінімальну роздрібну ціну на тютюнові вироби.

Щодо використання прогресивної ставки оподаткування фізичних осіб, то необхідно зазначити, що Україна перейняла досвід більшості «нових» держав-членів ЄС, які суттєво обмежили прогресію щодо сплати прибуткового податку на користь збільшення внутрішнього споживчого попиту та детінізації доходів

заможних груп населення. За даними державної фіскальної служби України половина тіньового сектору вітчизняної економіки складає заробітна плата у «конвертах». Тому на перспективу можливо очікувати розширення диференціації ставок податку з доходів фізичних осіб, не виключено, — в межах податку DIT, введеного в 90-х роках XX сторіччя скандинавськими країнами, і який користується все більшою популярністю у країнах «Старої» Європи [21].

Гармонізація оподаткування в ЄС — це процес, який має конкретні напрямки розвитку, свою динаміку. Європейські країни роблять спробу оптимізувати оподаткування (впроваджувати нові податкові технології на основі самооподаткування, підтримувати високий рівень соціальних стандартів тощо). Загальні тенденції оподаткування, що склалися в Європейському Союзі, мають стати орієнтиром для процесу адаптації податкових систем країн, які прагнуть вступити в ЄС. Наразі очевидно, що Україні необхідно швидше приєднатися до цього процесу, а ті сфери, які поки що найменш гармонізовані в ЄС, розвивати за власним «фіскальним сценарієм», тобто відповідно до моделі бюджетно-податкової політики, яку здійснює держава.

Отже, можна зробити висновок, що напередодні нової хвилі фінансової кризи, вітчизняна податкова система має базуватися на економічній і політичній стабільності в країні. Зменшення обтяжливості вітчизняної податкової системи, вирівнювання диспропорцій в оподаткуванні, зосередження на використанні інноваційних методів адміністрування, обмеження економічно необґрунтованих преференцій в оподаткуванні, удосконалення податкових інструментів стимулювання підприємництва, формування податкової культури та психологічного сприйняття бізнесом та населенням дій держави у сфері податкової політики мають стати загальними пріоритетами розвитку податкової системи України.

Висновок

Впродовж усього розвитку суспільства та становлення державності, вдосконалення товарно-грошових відносин, податки, починаючи від простих їх форм прояву до сучасних, стають об'єктивним елементом фінансових відносин між державою та громадянами. Суспільна ціна податків вимірюється втратою частини власного прибутку конкретного платника податків, яка перерозподіляється через бюджет між всіма членами суспільства. Таким чином, податки є обов'язковими платежами, що законодавчо встановлені державою та сплачуються юридичними та фізичними особами в процесі перерозподілу частини вартості ВВП й акумулюються в централізованих грошових фондах з метою забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

Аналіз характеру основних функцій предмета дослідження – фіскальної та регулюючої – дозволяє розкрити економічну сутність категорії «податки» за двома напрямками: як складовий елемент наповнення державної казни, та як інструмент впливу держави на інших суб'єктів господарювання в країні.

Податки можна розглядати як інструмент державного втручання в економічні процеси, що проходять у суспільстві. Використовуючи такий інструмент, держава повинна оптимально враховувати інтереси трьох сторін: держави; платників податку; конкретних громадян.

Кожен податок є не лише носієм фіскальних відносин, а й виконує певну регулятивну і контрольну функції. Важливою характеристикою податкової системи є структура податкових платежів. В узагальненому вигляді всі податки можна згрупувати за типовими ознаками, здійснивши їх наукову класифікацію.

Дослідження проблем формування дохідної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення.

Аналіз основних тенденцій формування дохідної частини державного бюджету показав, що існує тенденція прирощення податкових доходів

державного бюджету. Проте цей приріст не має твердого підґрунтя у зв'язку з тим, що в Україні протягом останніх років нестабільна економічна ситуація, зокрема недосконала податкова політика. Зазначимо, що система державного оподаткування повинна не просто залучати частину вартості внутрішнього національного продукту на формування доходів Державного бюджету, але й активно впливати на підвищення ефективності суспільного виробництва, заохочувати окремого виробника, господарюючі суб'єкти до інвестування коштів у різні галузі діяльності.

Для вирішення питань податкового регулювання доцільно насамперед провести реформування всієї податкової системи України шляхом розробки та затвердження такої моделі, яка б враховувала інтереси не тільки держави, але й платників податків. Будь-які зміни повинні бути обов'язково узгоджені з прийнятою бюджетною та податковою політикою держави починаючи із законодавчого рівня.

Елементи податку

платники податку - це фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування, на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів

об'єкт оподаткування - можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції із постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

база оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

ставка податку - це розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування. Під час обчислення одного і того самого податку можуть використовуватися декілька базових (основних) ставок. Існують абсолютні (специфічні) та відносні ставки. Абсолютною (специфічною) є ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування.

податкова пільга - законодавчо встановлене звільнення платника податків від обов'язку сплати податку та збору. Податкова пільга надається шляхом: податкового вирахування (знижки), яка зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору; встановлення зниженої ставки податку та збору; звільнення від сплати податку та збору

порядок обчислення податку - це сукупність дій платника податків (податкового агента) або податкового органу з визначення суми податку, що підлягає до сплати. Здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосування відповідних коефіцієнтів

податковий період - період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів. Базовий податковий (звітний) період – період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати їх до бюджету.

строк та порядок сплати податку - це період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством.

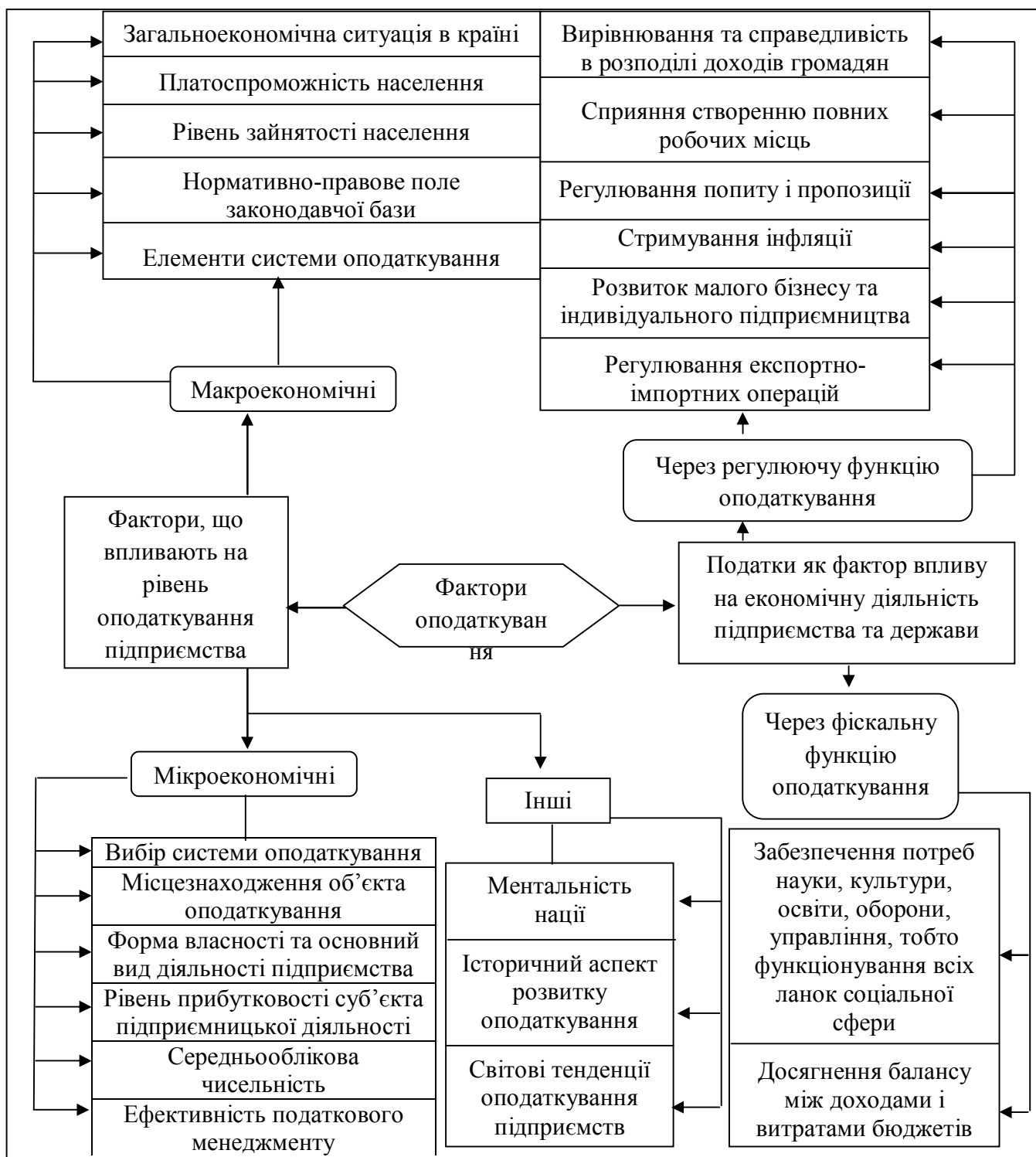
строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку - строк та порядок подання податкової звітності встановлюється ПКУ або законами з питань митної справи для кожного податку окремо

Додаток Б

Класифікація податків [17]

Класифікаційна ознака	Види
Залежно від органу влади, який установлює і скасовує податки та території їх дії	<ul style="list-style-type: none"> - Загальнодержавні. Вони встановлюються Верховною Радою України і справляються на своїй території України; - місцеві – встановлюються сільськими, селищними, міськими радами відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України
За видом фонду, до якого надходять податки	<ul style="list-style-type: none"> - закріплені податки надходять до конкретного бюджету або спеціального цільового фонду; - регулюючі – надходять одночасно до бюджетів різних рівнів у пропорціях відповідно до бюджетного законодавства
За видом платника	<ul style="list-style-type: none"> - податки з фізичних осіб (податок на доходи фізичних осіб); - податки з юридичних осіб (податок на прибуток підприємств, ПДВ, акцизний податок); - змішані (плата за землю, податок на нерухоме майно)
За формою оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> - прямі, що встановлюються безпосередньо щодо платників податків і сплачуються за рахунок їхніх доходів, а сума податку безпосередньо залежить від розмірів об'єкта оподаткування; - непрямі – встановлюються в цінах на товари і послуги та сплачуються за рахунок цінової надбавки, а їх розмір для окремого платника прямо залежить від його доходів
За економічним змістом	<ul style="list-style-type: none"> - податки на доходи – безпосередньо стягуються з доходів фізичних та юридичних осіб; - податки на споживання – сплачуються не при отриманні доходів, а при їх використанні; - податки на майно, що встановлюються стосовно рухомого та нерухомого майна
За періодичністю стягнення	<ul style="list-style-type: none"> - разові; - систематичні
За обліком податкового платежу	<ul style="list-style-type: none"> - податки, фінансовані споживачем (акциз, ПДВ); - податки, що включаються до собівартості; - податки, фінансовані за рахунок балансового прибутку; - податки, фінансовані за рахунок чистого прибутку
За методом оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> - прогресивні (податки, що передбачають зростання податкової ставки при збільшенні об'єкта оподаткування) - пропорційні (податки, що мають єдині ставки незалежно від розміру об'єкта оподаткування); - регресивні (податки, що передбачають зменшення податкової ставки при збільшенні об'єкта оподаткування)
За формою стягнення	<ul style="list-style-type: none"> - грошові; - натуральні

Фактори оподаткування [7]

Додаток Г

Розподіл податкових надходжень між бюджетами

Вид податку	Розподіл доходів між бюджетами млн. грн.			% у бюджет		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Податок та збір на доходи фізичних осіб	75 202,9	99 983,2	138 781,8	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>12 645,8</i>	<i>45 062,0</i>	<i>59 810,5</i>	<i>16,8</i>	<i>45,1</i>	<i>43,1</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	<i>62 557,2</i>	<i>54 921,2</i>	<i>78 971,3</i>	<i>83,2</i>	<i>54,9</i>	<i>56,9</i>
Податок на прибуток підприємств	40 201,5	39 053,2	60 223,2	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>39 941,9</i>	<i>34 776,3</i>	<i>54 344,1</i>	<i>99,4</i>	<i>89,0</i>	<i>90,2</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	<i>256,5</i>	<i>4 276,8</i>	<i>5 879,1</i>	<i>0,6</i>	<i>11,0</i>	<i>9,8</i>
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	33 596,7	41 958,2	46 608,4	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>19 036,1</i>	<i>39 803,8</i>	<i>44 092,2</i>	<i>56,7</i>	<i>94,9</i>	<i>94,6</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	<i>14 560,6</i>	<i>2 154,4</i>	<i>2 516,2</i>	<i>43,3</i>	<i>5,1</i>	<i>5,4</i>
Податок на додану вартість	139 024,3	178 452,4	235 506,0	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>139 024,3</i>	<i>178 452,4</i>	<i>235 506,0</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	-	-	-	-	-	-
Акцизний податок	45 099,6	70 795,2	101 750,7	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>44 940,8</i>	<i>63 110,6</i>	<i>90 122,5</i>	<i>99,6</i>	<i>89,1</i>	<i>88,6</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	<i>158,7</i>	<i>7 684,6</i>	<i>11 628,2</i>	<i>0,4</i>	<i>10,9</i>	<i>11,4</i>
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	28 244,2	38 783,8	55 116,3	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>28 085,5</i>	<i>38 783,8</i>	<i>55 116,3</i>	<i>99,4</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	<i>158,7</i>	-	-	<i>0,6</i>	-	-
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	16 855,4	24 326,8	35 006,2	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>16 855,4</i>	<i>24 326,8</i>	<i>35 006,2</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	-	-	-	-	-	-
Ввізне мито	12 388,6	39 881,0	20 001,3	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>12 388,6</i>	<i>39 881,0</i>	<i>20 001,3</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	-	-	-	-	-	-
Вивізне мито	220,1	419,8	369,7	100	100	100
<i>До державного бюджету</i>	<i>220,1</i>	<i>419,8</i>	<i>369,7</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
<i>До місцевих бюджетів</i>	-	-	-	-	-	-

Побудовано на основі даних Державної Казначейської служби України [9].

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.Л. Податкова система [Електронний ресурс]: навч. посіб / В.Л.Андрущенко. – Київ – 2015. – Режим доступу:// http://culonline.com.ua/Books/Podatкова%20sistema_Andrushenko.pdf
2. Бзова Ю. І. Податок на прибуток підприємств: фіскальна та регулююча роль [Електронний ресурс] / Ю. І. Бзова. – Режим доступу: // <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6250/1/%D08C.pdf>
3. Бойко Ю. І. Система статистичних показників аналізу податкових надходжень до бюджету [Електронний ресурс] / Ю.І. Бойко // *Гроші, фінанси і кредит.* — 2013. – С.49-52. – Режим доступу: // https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/132/pdf_40
4. Бюджетний моніторинг – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/publications/monitoringcategories/richnyu>
5. Валігура В.А. Гармонізація оподаткування: вітчизняні реалії та міжнародні орієнтири: дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спеціальність 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В.А.Валігура. – Тернопіль, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1648/1/Diss.doc.pdf>
6. Гмиря В. П. Роль податків в умовах забезпечення розвитку економіки України [Електронний ресурс] / В. П. Гмиря // *Фінансовий простір* – 2014. – №4 (16). – С.58–62. Режим доступу:// <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1404/14gvprpv.pdf>
7. Городецька Т.Е., Поровай А.С. Аналіз податкових надходжень в системі доходів бюджету [Електронний ресурс] / Т.Е. Городецька., А.С. Поровай // *Молодий вчений* – 2017. - №2 (42). – С.243–247. — Режим доступу:// <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/59.pdf>
8. Демчишак Н.Б., Процак О.В. Податкова політика в Україні: фіскальний та регулювальний аспекти впливу непрямого оподаткування [Електронний ресурс] / Н.Б. Демчишак., О.В. Процак// *Науковий вісник* – 2014. - №24.3. С. 209 – 215 – Режим доступу:// http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_3/209_Dem.pdf

9. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.treasury.gov.ua/>
10. Державна фіскальна служба України: Податкова реформа: основні зміни, які вступили в дію з 1 січня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tr.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/231988>.
11. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
12. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 № 1797-19; [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1797-19/page>
13. Кашпур Л.М. Удосконалення податкової політики в умовах розвитку громадянського суспільства в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління: спеціальність 25.00.02. «Механізми державного управління» /Л.М.Кашпур. – Київ, 2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/86cded02-e57e-4fe2-addc-c38e184c1c2c.pdf>
14. Крупей Н. С. Економічна сутність податків та їх функції [Електронний ресурс]/ Н.С. Крупей// Наукові записи. Серія «Економіка». - 2012. Вип.19. – С.36-40. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoa_2012_19_10.pdf
15. Макарчук І.М. Аналіз податкових надходжень до бюджету України [Електронний ресурс]/ І.М. Макарчук// Економічний вісник університету. – 2016. Вип. №28/1. – С.197-202. – Режим доступу:<http://oaji.net/articles/2016/1900-1469060268.pdf>
16. Малкіна Я.Д. Економічний зміст податків, їх роль та сучасний стан податкової системи України [Електронний ресурс]/ Я.Д. Малкіна// Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – 2015.

Вип. 6. – С.854-858. – Режим доступу://<http://global-national.in.ua/archive/6-2015/174.pdf>

17. Нездойминога О.Є. Податки – основний важіль макроекономічного регулювання [Електронний ресурс]/ О.Є. Нездойминога// Економіка і суспільство. – 2016. Вип. 2. С.142-146 — Режим доступу: [//http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/26.pdf](http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/26.pdf)

18. Притула Ю.О. Оподаткування в Україні: тенденції та проблеми розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/4649/1/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%BB%D0%B0.pdf>

19. Родіонов В.Є. Аналіз дохідної частини бюджету України [Електронний ресурс]/ В.Є. Родіонов// Науковий вісник Херсонського державного університету. С.47-49 – Режим доступу: [//http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/118.pdf](http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/118.pdf)

20. Рябоконт О.О. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації та шляхи їх оптимізації [Електронний ресурс]/ О.О. Рябоконт// Вісник економічної науки України. – 2015. №2 – С. 85-88. – Режим доступу: [//http://www.venu-journal.org/download/2015/2\(29\)/pdf/17-Ryabokon.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2015/2(29)/pdf/17-Ryabokon.pdf)

21. Свешніков С.М., Юрченко В.В., Крижановський В.І. Бюджетно-податкова політика сучасної держави та гармонізація податкових систем країн ЄС. Вектори для України: [Електронний ресурс]: навч.посіб. / С.М.Свешніков, В.В.Юрченко, В.І.Крижановський. – Київ, 2016 — Режим доступу: [//http://www.centre-kiev.kiev.ua/bib/files/nmm/VP16.pdf](http://www.centre-kiev.kiev.ua/bib/files/nmm/VP16.pdf)

22. Сторонянська І.З., Бенівська Л.Я. Податкові надходження в структурі доходів державного та місцевих бюджетів: регіональний вимір [Електронний ресурс] / І.З.Сторонянська., Л.Я.Бенівська// Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Вип. 1 (111). – С.92-97. — Режим доступу://[http://ird.gov.ua/sep/sep20151\(111\)/sep20151\(111\)_092_StoronyanskaIZ, BenivskaLY.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20151(111)/sep20151(111)_092_StoronyanskaIZ, BenivskaLY.pdf)

23. Турянський Ю.І. Податки як суспільно-економічна категорія, їх функції та види [Електронний ресурс]/ Ю.І Турянський// Національний вісник НЛТУ України. – 2014. Вип. 24.1. — Режим доступу: [//http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_1/296_Tyr.pdf](http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_1/296_Tyr.pdf)